

Shodný atribut v současných českých odborných textech

MARTIN SCHACHERL
(České Budějovice)

<https://doi.org/10.25167/Stylistyka26.2017.13>

Cílem příspěvku je ověřit na dostatečně průkazném materiálu, zda současná česky psaná teoreticky odborná monologická komunikace (ne)obsahuje v lexiku a frazeologii výrazové prostředky subjektivizovaného hodnocení, vyšší interakce se čtenářem, prvky originality a osobitosti autorského stylu. Konkrétně se studie zaměřuje na shodný atribut, který patří mezi prostředky aktivizace teoreticky odborného stylu. Jeho implicitní charakter, široký sémantický potenciál a univerzalita mohou být v konkrétním užití autorského záměru v rozporu se stylovými normami odborné komunikace vyžadující maximálně přesné a jasné vyjádření. V takových případech plní atribut i v odborné komunikaci funkci prostředku výrazové aktualizace, slouží k záměrnému úsilí autora o variantnost, expresivitu, subjektivitu, intenzitu, ojediněle i obraznost vyjádření. Stylová aktivita tohoto prostředku je dána dichotomií existence explicitního vyjádření opísem.

Východiskem pro stanovení výzkumných cílů se staly aktuální tendence v odborném diskursu zdůrazňující příklon stylu současné české teoretické odborné komunikace k tzv. stylu anglosaskému, v němž více vystupuje do popředí osobnost autora se všemi subjektivními stylovými faktory, oproti stylu teutonskému, kde autor není primárně orientován na čtenáře, ale více se zaměřuje na obsah sdělení¹. Podle Čmejrkové (1999: 28) je česká vědecká komunikace tzv. kontaktní zónou, ve které se setkávají odlišné filozofické,

¹ K vymezení kulturních intelektuálních stylů např. Galtung 1981 a 1985, Clyne 1987.

kulturní a jazykové normy. Odhlédneme-li od krátkodobého působení ruské tradice zejména v 19. století, a to převážně v terminologii, historickou tradicí a dlouhodobou sférou vlivu je přiřazován český odborný diskurs nejčastěji k tzv. teutonskému intelektuálnímu stylu. Prostředí ovlivňující stylovou oblast českých teoreticky odborných textů se ale v posledních letech výrazně proměňuje. Český odborný diskurs čelí masivnímu vlivu anglosaských vyjadřovacích norem, které jsou utvářeny působením mezikulturních norem odborného vyjadřování, zejména angloamerického prostředí (Čmejrková 1999: 55). Při stanovení výchozích hypotéz se studie opírá tak i o vývojové proměny vědeckého a odborného vyjadřování směřující k vyšší originalitě a individualitě vyjadřování odborného stylu (Kraus 1994), které reflektují aktuálně se prosazující tendence v prostředí české vědy. Tyto aktuální trendy byly (a jsou) opakovaně pojmenované i zdůvodňované v odborné veřejnosti (např. Bartůňková, Zachová 1995; Čmejrková 1999 a 2013; Daneš 1997 a 2000; Krčmová 2008). Prosazované změny česky psaného odborného diskursu k vyšší jedinečnosti ve vztahu ke svému tvůrci jsou nejčastěji interpretovány v souvislosti s novými potřebami a úkoly vědy a s tím souvisejícími novými požadavky na kvalitu stylizace pojmového obsahu. Proklamovaná je v odborné veřejnosti i samotná možnost/nutnost uplatnění obrazného, zvláště pak metaforického vyjadřování (např. Hoffmannová 1990).

Styl odborných teoretických jazykových projevů zahrnuje připravené, formulačně propracované, relativně úplné, přesné a jasné komunikáty veřejné jazykové komunikace s převažující pojmovou složkou. Ve stylu odborné komunikace je při stylizaci sdělení potlačena emocionalita. Inovace ve vyjadřování slouží k dokonalejšímu vyjádření poznatků a jejich vztahů a nemají za primární cíl estetické ani persvazivní působení. Odborný projev tudíž nemá ambice estetické a persvazivní funkce, ale plní spíše kognitivní cíle. Ve stylové oblasti odborné komunikace je volba výrazových prostředků ze stylového a emocionálního hlediska neutrální a tomu odpovídá i skutečnost, že je založena na jazyce spisovném². Variabilitu a specifickou širokou množinu aktivit lidského poznávání reflektuje samozřejmě různorodost odborné komunikace, která podává informace z různých oborů lidské činnosti. Studie se věnuje teoreticky odbornému stylu, který je zaměřen na prezentaci nových poznatků, je formálně i obsahově precizně propracován a předpokládá se u něho odborný (poučený) recipient.

² Deskriptor vychází z pojetí odborného stylu Krčmová (2008: 208–215).

Vybrané monografie zahrnují teoreticky odborné až vědecké texty, ale nikoli texty popularizační. Příspěvek se snaží konkrétně doložit, potvrdit/vyvrátit v odborné veřejnosti tradované teze o současném českém teoreticky odborném písemném monologickém projevu, které upozorňují na pronikání osobnosti a individuality autora do odborného textu.

Pro dosažení stanovených cílů byl vytvořen korpus textů reprezentující současnou česky psanou monologickou odbornou komunikaci. Jedná se o texty úzce žánrově vymezené mající různý teoreticky odborný obsah. Do korpusu byly zařazeny kolektivní a autorské monografie, tematicky rozdělené do pěti skupin oborů rozříděných dle pěti skupin oborů, s nimiž pracuje Grantová agentura České republiky (dále jen GAČR): (1) technické vědy, (2) vědy o neživé přírodě, (3) lékařské a biologické vědy, (4) společenské a humanitní vědy, (5) zemědělské a biologicko-environmentální vědy. Označením „současná vědecká komunikace / současný vědecký diskurs“ se zde rozumí omezeně vědecká monologická česká monografická komunikace posledních zhruba 10 let. Při výběru byly preferovány kolektivní monografie, u kterých existuje předpoklad, že je oslaben vliv subjektivních stylových faktorů. Pro posouzení této hypotézy byla zařazena do korpusu textů i jedna autorská monografie. Klasifikace do oborových skupin dle GAČR si kladla za cíl postihnout diferenciaci jazyka mezi vybranými vědními obory, tj. jeden z faktorů ovlivňujících nejednotnost ve vývoji jazyka současné české vědy, jímž je faktor „profesní“ (Daneš 1997: 74). Zvolené diferencní hledisko tzv. horizontálního třídění si kladlo za cíl vytvořit záměrně diferenciovaný vzorek textů, který by měl potvrdit, eventuálně vyvrátit tvrzení, jež jsou dlouhodobě přijímána laickou i odbornou veřejností, a sice že české písemné monologické odborné projevy spadající do jednotlivých vědeckých disciplín jsou (mohou být) ve sledovaných konkrétnizovaných cílech odlišné a dále, že nejvýraznější rozdíly lze očekávat mezi tzv. humanitními a přírodovědnými obory. Cílem práce je tak i postižení procesu (jazykové) diferenciacie, tj. vydělování čím dál specializovanějších okruhů (Kraus 1994: 15) v možnostech korpusu reprezentujícího současný český teoreticky odborný diskurs. Proces diferenciacie je vnímán přitom dnes jako jeden z nejnápadnějších rysů současného vývoje českého odborného stylu. Analýzy se tak pokusí postihnout i procesy unifikace, to znamená prolínání lexikálních prostředků odborného stylu s jinými stylovými oblastmi. Příklady jsou v textu odlišeny typem písma *kurzívou*, sledovaný jev je pro vyšší přehlednost zvýrazněn podtržením.

Atribut jako aktivizační prostředek stylizace odborného vyjádření nepatří v korpusu excerpovaných odborných textů vyjma společenské a humanitní obory mezi frekventované výrazové prostředky. Ojedinele je užíván autory monografií skupiny oborů o neživé přírodě (např. *učebnicový příklad*), v lékařských a biologických oborech (např. *čekací listina*) a v zemědělských a biologicko-environmentálních oborech (např. *uhlíkové scénáře*). Ve sledovaných funkcích není doložen v technických vědách s matematikou. Jako jeden z prostředků kondenzovaného vyjádření stojí atribut svým implicitním charakterem v rozporu s explicitností stylu odborné komunikace. Implicitnost spojení shodného atributu se základovým substantivem doprovází v odborném diskursu ojedinele výrazová expresivita (např. *mafiašské metody*), často spojená se subjektivizovaným autorským hodnocením (např. *špičkoví teologové*). Shodný atribut obsahuje v korpusu vzácně i autorskou snahu o nepřímé pojmenování, které je vždy založeno na ustáleném, nejčastěji terminologizovaném podobnostním vztahu (např. *neuralgický bod jednání*).

Celkově nejvýrazněji je zastoupen shodný atribut jako prostředek stylové aktivizace ve společenských a humanitních oborech. V monografii z politologických oborů je odborná díkce výrazně obohacována prostředky ze specifické stylové vrstvy publicistických komunikátů. Autoři této monografie hojně užívají nespécifikovaná relační adjektiva typu *politický, parlamentní, volební, programový, ústavní, finanční*, která vyjadřují obecný vztah k základovému, převážně abstraktnímu substantivu. Obecný a méně určitý vztah mezi relačním adjektivem a základovým substantivem zde ilustrují četná spojení tohoto atributu se širokými skupinami základových substantiv, např. *politický (realita; krize; skandál; tábor; trend; tahanice; život; prostor; aktér; důležitost)*, *parlamentní (post; strana; práce; debata; většina)*, *volební (prostor; maraton; klání; výsledek; argument)*, *programový (debata; priorita; partner)*, *ústavní (tradice; kompetence; většina)*, *finanční (skandál; aféra; machinace)* aj.

Lexikum pronikající do odborného diskursu ze stylové vrstvy publicistických komunikátů ukazuje konkrétní vliv tématu na slovní zásobu daného/ých textu/ů. Některá z těchto pojmenování se v komunikační praxi odborné stylové vrstvy dané stylové oblasti již vžila a získala zde pojmový charakter. Proces významové kanonizace, při kterém vznikají termíny, však ve většině případů dokončen není. Častá spojení relačního adjektiva s širokou skupinou převážně abstraktních substantiv vyjadřujících méně určitý vztah způsobují, že u těchto hojně užívaných ustálených spojení dochází k vytrácení pojmového obsahu

(např. *politická realita*). V procesu obsahového vyprazdňování ztrácí sdělovaný obsah svou věcnost a přesnost, tj. primární ambice stylu odborné komunikace. Tyto výrazové automatizace oslabují v odborném diskurzu svou neurčitostí a obecností základní rysy teoreticky odborného stylu a plní v monografiích této skupiny oborů pak mnohdy více funkci publicismů a novinářských klišé nežli úplného a jednoznačného sdělení. Reláční adjektiva vyjadřující obecný vztah k základovému substantivu představují coby nástroj kondenzovaného vyjádření a sémantické automatizace prostředek, jímž je aktivizována stylizace sdělovaného odborného vyjádření. Doložené příklady relačních adjektiv rozvíjejících širokou skupinu základových substantiv naznačují, že téma jako objektivní stylovtvorný faktor nespojuje v současné odborné komunikaci společenských a humanitních oborů konkrétní komunikát pouze s daným okruhem slovní zásoby, ale má také přímý vliv i na základní rysy jeho stylu.

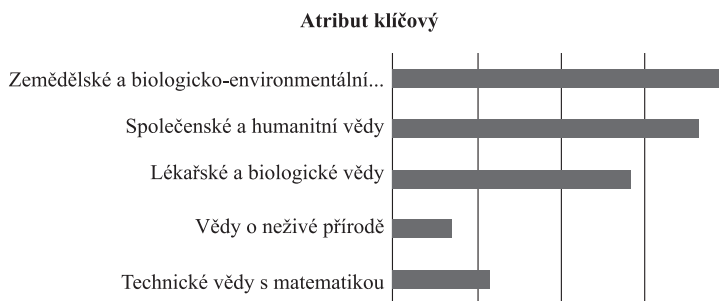
Opakovaně zastoupenými prostředky, které rovněž aktivizují stylizaci neutrální prezentace odborného obsahu v monografiích společenských a humanitních oborů, jsou spojení shodného atributu se základovým substantivem, ve kterých je konfrontován význam dvou komponent z odlišných komunikačních sfér (např. *společenský organismus; volební práh; právní vakuum; legislativní džungle*). Kombinace relačního adjektiva se základovým substantivem jsou založeny převážně na lexikalizovaných obrazných souvislostech. Jen ojediněle lze objevit osobitější, originálnější a přece jen překvapivá obrazná spojení (např. *samooplozovací mechanismus; pantová strana; názorový veletoč; institucionální design*). Autoři monografií společenských a humanitních oborů užívají přitom i obrazných pojmenování, která jsou založena na konfrontaci odlišných oblastí života a praxe lidské společnosti a která jsou často rozvíta do celé věty (např. *strana jednou rukou zrnka demokracie opatrně rozsévala, avšak v okamžiku, kdy počala klíčit, je druhou rukou rychle sbírala*). Oblíbenost prostředku vystavěného na sémantické konfrontaci dvou komponentů z odlišných komunikačních oblastí lidské činnosti dokládá i jeho výskyt u spojení s neshodným atributem, či u jiných tropů (např. *demontáž ČSFR*).

Prostředkem výrazové aktivizace je ve spojení atributu se jménem v monografiích excerpovaného korpusu odborných textů intenzifikační atribut akcentující vlastnost zobrazovaného předmětu nebo jevu, eventuálně vyjadřující autorův subjektivizující hodnotící postoj. Intenzifikační atribut je hojně doložen ve společenských a humanitních oborech, zejména v monografii z politologických věd. Intenzifikační atributy s prvky autorské subjektivity jsou

užívány ale i ve vybraných monografiích technických oborů s matematikou, lékařských a biologických oborech a v zemědělských a biologicko-environmentálních oborech. Zastoupení nemá tento prostředek v souboru věd o neživé přírodě. Spojení kvalifikačního adjektiva se základovým substantivem je v korpusu přitom převážně lexikalizované, převládají obraty typu *dramatický* (změny; nárůst; snížení; situace), *drtivý* (většina; vítězství), *bouřlivý* (diskuse; rozvoj teorie chaosu a fraktálů), *špičkový* (technologie; funkcionáři; teologové), *brutální* (metody; policejní útlak; potlačení studentské demonstrace; potlačení svobod), *beznadějný* (situace), ve společenských a humanitních oborech také *turbulentní* (vývoj transformace), *monstrózní* (procesy), *totální* (mocenský nárok), *palčivý/nejpalčivější* (problém; problematika), *vysoce explozivní* (skutečnost), *nejožehavější* (témata), *perverzní* (překrucování myšlenky), *bizarní* (obrysy), *raketový* (nárůst článků), *ohromný* (množství), *drastický* (vliv), *hrůzný* (název), *horký* (fáze předvolebního boje). Z příkladů je zřejmé, že současný česky psaný odborný diskurs společenských a humanitních věd využívá pojmenování intenzity, kterou zajišťují převážně hojně užívaná hodnotící a měrová adjektiva. Intenzifikační atribut spojený se subjektivizovaným autorským postojem byl doložen v monografiích všech skupin oborů mimo obory o neživé přírodě.

Hodnotící a měrová adjektiva vyjadřují společně se subjektivizovaným autorským hodnocením, eventuálně expresivním autorským postojem také relativní hodnoty, nepřesnost, přibližnost, popřípadě neurčitost. Ačkoli prostředky vyjadřující relativní hodnoty a nejednoznačnost stojí v rozporu s cíli odborné komunikace, jsou využívány pravidelně v monografiích technických oborů včetně matematiky i monografiích společenských a humanitních oborů. Intenzita shodného atributu je zde často propojena s individuálním autorským hodnocením, respektive expresivním autorským hodnocením. V monografiích ze společenských a humanitních oborů byla doložena spojení: *rozumné* (kroky, hranice), *svízelná* (situace), *neblahé* (aféry), *férová* (soutěž), *zhoubná* (motivační dekrese). V technických oborech včetně matematiky byla excerpována spojení: *hezký/pěkný* (přehled; interpretace), *krásný/(nej)krásnější/překrásný* (geometrická interpretace; výsledky; matematická formule), *nádherný* (příklad), *pozoruhodný* (věta), *podivuhodný* (matematika), *vtipný* (myšlenka), v lékařských a biologických oborech ojedinělé spojení *směšný* (vzorek). Vysokou frekvenci mají hodnotící a měrová adjektiva vyjadřující subjektivitu či relativní hodnotu také v zemědělských a biologicko-environmentálních obo-

rech. Autorský záměr vyjádřit se nepřesně či neurčitě je ovšem v této skupině oborů na rozdíl od těch společenských a humanitních a technických s matematikou signalizován vždy graficky uvozovkami. Stylová aktivita nepřesného či relativního vyjádření je tak v této oborové skupině věd oproti jiným ostatním skupinám oborů oslabována vždy graficky. Subjektivizované hodnocení a relativní hodnoty vyjadřují kromě adjektiv často také adverbia (např. *tuto významnou motivaci útoku na chrámové obrazy pěkně ukazuje příhoda*).

Frekvenční analýzy korpusu reprezentujícího současný česky psaný odborný diskurs ukázaly kvantitativně příznakové zastoupení atributu *klíčový*. Toto relační adjektivum, které v relaci k základovému jménu vyjadřuje lexikalizovaný metonymický vztah, je hojně využíváno ve všech oborových skupinách našeho korpusu. Doloženo je ve dvanácti vybraných textech mimo kolektivní monografii *Geologická minulost České republiky* (2TEXT1) z oborů o neživé přírodě. Zvýšená frekvence adjektiva *klíčový* ve sledovaných oborech může ukazovat na oblíbenost a univerzalitu způsobu vyjádření primárního, rozhodujícího či určujícího vztahu k základovému substantivu v současném česky psaném odborném textu. Oblíbenost tohoto atributu, doložená vysokou frekvencí užití napříč všemi skupinami oborů, není ovšem příznačná pro styl odborných textů či konkrétní stylovou oblast komunikace, ale má v současnosti spíše univerzální charakter. Dokazuje to četnost výskytů v zánrově vyvážených korpusech SYN2010 a SYN2015. Korpus SYN2010 uvádí u adjektiva *klíčový* 6 965 výskytů, 57,25 výskytů na milion (vztaženo k celému SYN2010) a průměrnou redukovanou frekvenci 2 898,5. Korpus SYN2015 uvádí hodnoty vyšší: 8 486 výskytů, 70,28 výskytů na milion (vztaženo k celému SYN2015) a průměrnou redukovanou frekvenci 3 443,36. Porovnáme-li tyto hodnoty i s korpusem SYN2000 je zjevné, že se jedná o progresivní prostředek se vze-

stupnou frekvencí užití. Příznaková je tak více jeho absence v jednom z excerpovaných textů, která může dokládat jakousi imunitu idiolektu daného kolektivu autorů vůči tomuto aktuálně progresivnímu lexému.

Atribut *klíčový* má nejvyšší absolutní výskyt, tj. zahrnující i index opakování, v zemědělských a biologicko-environmentálních oborech, dále v monografiích společenských a humanitních oborů, za nimiž následují lékařské a biologické obory. Nejméně je doložen v technických oborech včetně matematiky a ve skupině oborů o neživé přírodě. Shodný atribut *klíčový* pojmenovává funkci základní či rozhodující kvality ve specifické relaci k široké skupině základových substantiv. Nejčastěji rozvíjí abstraktní substantiva, k nejfrekventovanějším patří *úloha, faktor, otázka, role*. Nejvíce základových substantiv rozvíjených atributem *klíčový* v jednom zastoupení je v technických oborech s matematikou a ve skupině oborů o neživé přírodě (*parametry; materiál; znak; princip; odezva; podstata systému; koncept; požadavek; role; podmínka; předpoklad; informace; procesy; faktor; základní principy dynamiky*). Jedná se přitom o obory s nejnižším absolutním výskytem tohoto atributu ze všech pěti rozlišených oblastí. Nejvyšší index opakování mají v ustáleném spojení základového substantiva s atributem *klíčový* substantiva v lékařských a biologických, společenských a humanitních oborech, tj. v monografiích, kde je toto adjektivum ve svém užití zároveň i nejfrekventovanější. V monografiích lékařských a biologických oborů je příznačná nízká variabilita, tj. vysoká rekurence malého počtu ustálených spojení tohoto atributu se základovým jménem. Téměř polovinu absolutního zastoupení zde tvoří rozvíjená základová jména s opakovaným výskytem (*úloha; role; faktor*). Ustálenost kombinací základového substantiva se shodným atributem *klíčový* je tak v lékařských a biologických oborech nejvíce lexikalizovaná z celého našeho korpusu odborných textů. Nejširší sémantický potenciál tohoto atributu vykazují naopak monografie ze společenských a humanitních oborů společně se zemědělskými a biologicko-environmentálními obory. Relační adjektivum *klíčový* zde rozvíjí širokou skupinu variabilních základových jmen, přičemž mnohé z nich mají v těchto monografiích i vysoký počet opakování. Jejich pojmový obsah je tak pravděpodobně méně ustálen a ve spojení s vysokým indexem opakování vykazuje více rysy frázovitosti.

Široké významové spektrum atributu *klíčový*, jak je konkretizují jednotlivá spojení s rozsáhlou skupinou základových jmen, stojí přitom v rozporu s jednoznačností a přesností odborného vyjadřování. Frekvence tohoto atributu

ve spojení s širokou variabilitou základového jména může představovat dílčí index potenciálního procesu vyprazdňování pojmového obsahu u vybraného prostředku autorské dikce. Index opakování ustálených spojení s tímto adjektivem by mohl být izolovaným příkladem pronikání prostředků jisté nejednoznačnosti a uzuální stereotypnosti do stylu současné české odborné komunikace. Zvýšený příznakový výskyt tohoto specifického atributu napříč jednotlivými oborovými oblastmi totiž může poukazovat i na to, jak a v jakém rozsahu do současného odborného stylu pronikají prostředky frázovitosti individuální autorské stylizace. V omezených možnostech, jaké poskytuje izolovaný příklad vybraného prostředku a rozsah excerpce zástupného korpusu textů, lze komparací získaných zjištění doložit, že tento prostředek určité kódovitosti, respektive rétoričnosti vyjadřování je příznačný v současném odborném projevu zejména pro monografie ze společenských a humanitních oborů a pro obory zemědělské a biologicko-environmentální. Naopak svou primární relační funkci a pojmový obsah si tato spojení zachovávají v technických oborech s matematikou, oborech o neživé přírodě a v lékařských a biologických oborech.

Z provedených excerpceí a následných komparací je zjevné, že k prostředkům oživujícím stylizaci odborného vyjádření v současném česky psaném diskursu patří prokazatelně i shodný atribut. Jako stylově aktivní prostředek obsahuje funkční prvky záměrně oslabující základní rysy odborného stylu, a to zřetelnou autorskou snahu po subjektivizovaném hodnocení, eventuálně osobitější stylizaci odborného projevu. Frekvenční analýzy korpusu jej doložily v hojném zastoupení především ve společenských a humanitních oborech. Shodný atribut je zde prostředkem subjektivizovaného autorského hodnocení, plní intenci nepřímého, či dokonce obrazného pojmenování, nejčastěji konfrontací dvou komponent z odlišných komunikačních sfér; vyjadřuje i neurčitost, nepřesnost, relativní hodnoty a obsahuje expresivní příznak. Ustálenost některých hojně užívaných spojení zároveň oslabuje nocionalitu odborného vyjádření. V monografiích společenských a humanitních oborů, kde je hojně využíván, se stává shodný atribut ojedinele i stereotypním prvkem frázovitého a módního vyjadřování. Frázovitost se zde projevuje častým, otřelým užitím výrazů bez zřetelné obsahové funkce, tj. pronikáním klišé, frází, floskulí a módních výrazů z různých komunikačních sfér do odborné dikce autora/ů. V monografiích ze společenských a humanitních oborů byly doloženy také procesy unifikace, tj. prolínání slovní zásoby odborného stylu s jinými stylovými oblastmi.

Analýzy vybraného prostředku vyjadřování nepotvrdily v korpusu současné česky psané odborné komunikace výrazné procesy jazykové diferenciaci mezi jednotlivými skupinami oborů. Monografie reprezentující dané obory vykazaly ve sledovaných aspektech sice odlišnosti, leč bez podstatných rozdílů. Výraznější disproporce byly doloženy mezi oborovou oblastí společenských a humanitních věd na jedné straně a ostatními obory na straně druhé, tj. v očekávané opozici tzv. humanitních a přírodovědných věd. Společenské a humanitní obory se od ostatních skupin oborů odlišují zvýšenou frekvencí a stylovou aktivitou prostředků posilujících originalitu a osobitost autorské dikce. Primární kognitivní funkci odborného projevu umožňující dokonalejší pochopení sdělované problematiky doplňuje ve společenských a humanitních oborech i péče o kultivovaný jazyk, vyšší a především originálnější stylizační ambice odborného vyjádření. Odborný diskurs je v důsledku toho osobitější a emocionálnější, nežli je tomu u monografií ostatních vymezených oborů. Společenské a humanitní vědy se tak odlišují od ostatních skupin oborů jednak vyšším zaměřením na stylizaci vyjádření odborného obsahu, jednak i vyšší mírou akceptace adresáta.

Prameny

- Flajšhans M., Kocour M., Ráb P., Hulák M., Petr J., Šlechtová V. B., Šlechta V., Havelka M., Kašpar V., Linhart O., 2013, *Genetika a šlechtění ryb*, České Budějovice.
- Horníčková K., Šroněk M. (eds.), 2010, *Umění české reformace*, Praha.
- Chlupáč I., Brzobohatý R., Kovanda J., Stránil Z., 2011, *Geologická minulost České republiky*, Praha.
- Kolejka J., 2013, *Nauka o krajině: Geografický pohled a východiska*, Praha.
- Křížek M., Somer L., Šolcová A., 2009, *Kouzlo čísel: Od velkých objevů k aplikacím*, Praha.
- Marek M. V. a kol., 2011, *Uhlík v ekosystémech České republiky v měnícím se klimatu*, Praha.
- Pelant I., Valenta J., 2010, *Luminiscenční spektroskopie. II: Nanostruktury, elektroluminiscence, stimulovaná emise*, Praha.
- Řezáčová D., Novák P., Kašpar M., Setvák M., 2007, *Fyzika oblaků a srážek*, Praha.
- Sekanina L., Vašíček Z., Růžička R., Bidlo M., Jaroš J., Švenda P., 2009, *Evoluční hardware: Od automatického generování patentovatelných invencí k sebemodifikujícím se strojům*, Praha.
- Tesař V., Schüick O. a kol., 2006, *Klinická nefrologie*, Praha.
- Vodička K., Cabada L., 2011, *Politický systém České republiky: Historie a současnost*, Praha.

Vrška T., Hort L., Adam D., Odehnalová P., Horal D., 2002, *Dynamika vývoje pralesovitých rezervací v České republice*, Praha.

Literatura

- Bartůňková J., Zachová A., 1995, *Od textu k hypertextu. – Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: sborník z olomoucké konference 22.–27. 8. 1993*, Praha, s. 202–207.
- Burkhardt A., 1987, *Wie die „wahre Welt“ endlich zur Metapher wurde. Zur Konstitution, Leistung und Typologie der Metapher*, „Conceptus“, XXI, č. 52, s. 40–44.
- Clyne M., 1987, *Cultural differences in the organization of academic texts: English and German*, „Journal of Pragmatics“, 11, s. 211–247.
- Clyne M., 1991, *Zu kulturellen Unterschieden in der Produktion und Wahrnehmung englischer und deutscher wissenschaftlicher texte*, „Info DaF“, 18, s. 376–383.
- Cvrček V., Kovářiková D., Mácha J., Křen M., 2011, *Korpus odborných lingvistických textů*, <http://www.korpus.cz>.
- Čechová M., 2005, *Proměny současných odborných komunikátů*, „Stylistyka“, XIV, s. 287–294.
- Čermák F., 2011, *Jazyk a jazykověda*, Praha.
- Čmejrková S., Daneš F., Světlá J., *Jak napsat odborný text*, Praha.
- Čmejrková S., 2013, *Vědecký styl. – Studie k moderní mluvnici češtiny 2. Komunikační situace a styl*, Olomouc, s. 70–94.
- Daneš F., 1997, *Jazyk vědy. – Český jazyk na přelomu tisíciletí*, Praha, s. 68–83.
- Daneš F., 2000, *Jakou řečí mluví věda. Modalizace vědeckého diskurzu*, „Slovo a slovesnost“, 61, č. 2, s. 81–92.
- Filípec J., Čermák F., 1985, *Česká lexikologie*, Praha.
- Galtung J., 1981, *Structure, culture, and intellectual style: An essay comparing saxon, teutonic, gallic and nipponic approaches*, „Sociale Science Information“, s. 817–856.
- Hoffmannová J., 1990, *Pohled na funkční spektrum metafory z perspektivy funkce gnozeologické. – Úloha metafory ve vědeckém poznávání a vyjadřování*, Praha, s. 57–64.
- Ickler T., 1993, *Zur Funktion der Metapher, besonders in Fachtexten*, „Fachsprache, Internationale Zeitschrift für Fachsprachenforschung – Didaktik und Terminologie“, Heft 3–4.
- Jelínek M., 1955, *Odborný styl*, „Slovo a slovesnost“, 16, č. 1, s. 25–37.
- Karlík P., Nekula M., Pleskalová J. (eds.), 2002, *Encyklopedický slovník češtiny*, Brno.
- Kraus J., 1994, *K současným vývojovým proměnám vědeckého a odborného vyjadřování*, „Naše řeč“, 77, č. 1, s. 14–19.
- Krčmová M., 2008, *Pojmovost jako konstituující faktor projevu. Funkční styl odborný*, „Současná stylistika“, Praha, s. 208–229.

- Křen M., Bartoň T., Cvrček V., Hnátková M., Jelínek T., Kocek J., Novotná R., Petkevič V., Procházka P., Schmiedtová V., Skoumalová H., 2010, *SYN2010: žánrově vyvážený korpus psané češtiny*, <http://www.korpus.cz>.
- Křen M., Cvrček V., Čapka T., Čermáková A., Hnátková M., Chlumská L., Jelínek T., Kovářiková D., Petkevič V., Procházka P., Skoumalová H., Škrabal M., Truneček P., Vondříčka P., Zasina A. J., 2015, *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*, <http://www.korpus.cz>.
- Mareš P., 2013, *Podoby českého vědeckého stylu. – Přednášky z 56. běhu Letní školy slovanských studií*, Praha, s. 37–47.
- Mistrík J., 1997, *Štylistika*, Bratislava.
- Slančová D., 1998, *K pragmatickej charakteristike slovnej zásoby. – Jazyk a kultura vyjadřování: Milanu Jelínkovi k pětasedmdesátinám*, Brno, s. 185–191.
- Těšitelová M. a kol., 1983, *Psaná a mluvená odborná čeština z kvantitativního hlediska (v rámci věcného stylu)*, Praha.
- Těšitelová M. a kol., 1985, *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*, Praha.

Atribut in contemporary Czech theoretical and scientific texts

One of the devices to enliven the stylisation of professional expression is the attributive adjective, which as a stylistically active means contains functional elements intentionally debilitating to the basic features of scientific style, namely an explicit endeavour to subjectivise the authorial assessment, or possibly to make the stylisation of professional discourse more distinct. The frequency analyses of the contemporary corpus of scientific communication written in Czech has evidenced an abundant occurrence of the attributive adjective, mainly in the humanities and social sciences. There the attributive adjective is a means of subjectivised authorial assessment, fulfilling the intention of indirect or even metaphorical appellation, most frequently through confrontation of two components from different communicational spheres, or conveying vagueness, inaccuracy and relative values, itself being loaded with expressive marker. The fixedness of some profusely used collocations reduces the notionality of expression and, namely in monographs produced in humanities and social sciences where its occurrence is high, it may become a stereotype of cliché-ridden and trendy expression. Clichéd communication is typified by using hackneyed meaningless words, with the authorial scientific diction being permeated by clichés, hackneyed and empty phrases, and vogue expressions from various communicational spheres.

Keywords: style, linguistic, the theoretical and scientific discourse, atribut, humanities and social sciences.